

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตเทศบาลตำบลธัญญา อำเภออมลาคาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย
2. แนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
5. แนวคิดเกี่ยวกับเทศบาล
6. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเทศบาลตำบลธัญญา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

1.1 ความหมายของประชาธิปไตย

สถาบันพระปกเกล้า (2552) “ประชาธิปไตย” หรือ “Democracy” มาจากคำว่า “Demos” ในภาษากรีก แปลว่า ประชาชน (People) และ “Kratos” แปลว่า การปกครอง ซึ่งรวมกันหมายถึง การปกครองโดยประชาชน เริ่มใช้ในสมัยกรีกโดยมีความหมายถึงสิทธิของราษฎรของนครรัฐกรีกในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครองประชาธิปไตย ประกอบด้วยหลักการขั้นมูลฐานที่สำคัญคือเชื่อในความเท่าเทียมและคุณค่าของบุคคลและเชื่อมั่นมนุษย์เป็นผู้มีเหตุมีผลสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

หากพิจารณาความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ในรูปศัพท์ภาษาไทยจะเห็นว่าประกอบด้วย คำว่า “ประชา” หมายถึง หมู่คน คือปวงชน กับคำว่า “ธิปไตย” หมายถึง ความเป็นใหญ่ คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง ความเป็นใหญ่ของปวงชน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติศัพท์ คำว่า ประชาธิปไตยว่ามาจากภาษาอังกฤษว่า “Democracy” แปลว่า ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่หรือการถือเสียงข้าง

มากเป็นใหญ่

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2552 : 124) อับบราฮัม ลินคอล์น

ประธานาธิบดี

คนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนตลอดจนเป็นวิธีการในการดำเนินการชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกันโดยสันติภายใต้ความเชื่อที่ว่า คนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

ไพท แก้วกัณหา (2546 : 13-14) ได้สรุปความหมายของประชาธิปไตยว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุด โดยประชาชนทุกคน มีสิทธิ เสรีภาพเสมอภาคกัน ภายใต้หลักความเป็นธรรม และมีวิถีชีวิตที่ประกอบด้วย การเคารพซึ่งกันและกัน มีการแบ่งปัน ร่วมงานและประสานงานกันตลอดจนมีเหตุผลและหาความรู้ที่ถูกต้องในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งในสังคมนั้นๆ การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันจะสงบสุขได้นั้น บุคคลในสังคมประชาธิปไตยต้องดำรงตนในวิถีประชาธิปไตย กล่าวคือ ต้องมี คุณธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม

จรรยา สุภาพ (2527 : 250) ได้ศึกษาความหมายของประชาธิปไตยของนักการศึกษาต่างประเทศเกี่ยวกับความหมายของประชาธิปไตย ดังนี้

“Harold Laski (1950) กล่าวว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ความปรารถนาของมนุษย์ที่จะยอมรับนับถือและรักษาไว้ซึ่งความสำคัญของตนเอง รวมตลอดถึงความเสมอภาคระหว่างบุคคลในทางเศรษฐกิจ และสังคมการเมือง

C.E.Merriam (1899) กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นแนวคิดและการปฏิบัติที่มุ่งไปสู่ความผาสุกรวมกันของปวงชน โดยมีเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชนนั่นเองเป็นเครื่องนำทาง

R.M.Maciver (1937) กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นทั้งรูปแบบการปกครองและวิถีชีวิตที่ถือเอาหลักเสรีภาพเป็นหลักสำคัญ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าประชาธิปไตย หมายถึง รูปแบบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุด ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพเสมอภาคกัน เคารพระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม ให้เกียรติซึ่งกันและกัน โดยใช้หลักเหตุผล และความเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกัน โดยต้องไม่ให้เกิดความเคืองร้อนแก่บุคคลอื่น

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2546) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยไว้ 3 แนวคิด

ดังนี้

1. ประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นอุดมการณ์เน้นเสรีภาพความเท่าเทียมและความเสมอภาค หมายความว่า ประชาชนมีความรู้สึกและยอมรับคุณค่าของประชาธิปไตย ในขอบเขตแห่งกฎหมาย เสรีภาพความเสมอภาคและภราดรภาพ โดยยึดถือและปฏิบัติอย่างมั่นคงตามวิถีทางแห่งกฎหมายเพื่อธำรงไว้ซึ่งหลักการแห่งประชาธิปไตย

2. ประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครองหรือระบบการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดเป็นของปวงชน รัฐบาลที่สามารถปกครองได้ภายใต้การยินยอมของประชาชน รัฐบาลจะมีอำนาจจำกัดหรือเท่าที่จำเป็นต้องแสดงให้เห็นความโปร่งใสตรวจสอบได้ถ้ามีข้อบกพร่องผิดพลาดต้องพร้อมที่จะปรับปรุง ถ้าสิ่งนั้นก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อขอโทษและชดใช้ ปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม ทุกอย่างต้องเป็นไปตามกฎหมาย ถ้าไม่มีกฎหมายก็ไม่สามารถเอาคนไปลงโทษได้และถ้าไปจับใครมาต้องดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมาย ระบบการปกครองที่คำนึงถึงเสียงข้างมาก เคารพสิทธิเสียงข้างน้อย เปิดโอกาสให้เสียงข้างน้อยได้พูด มีการกระจายอำนาจและเน้นการมีส่วนร่วม คือ เมืองค์กรต่าง ๆ ในการปกครองเปิดโอกาสให้ประชาชนในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการปกครอง เช่น การมีสภาผู้แทนราษฎรมีพรรคการเมือง มีรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน ศาลมีอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ และรัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตหรือเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2546 : 4) หมายความว่า การปฏิบัติตามหลักการประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิตประจำวันมีอุดมการณ์ ประชาธิปไตยในหัวใจ เช่น เคารพกฎหมาย เข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ไม่ละเมิดหรือเอารัดเอาเปรียบสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่นเคารพกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด หากประชาชนของประเทศใดไม่ยึดถือหลักประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิต ประเทศนั้นก็ไม่เรียกว่าเป็นประเทศประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือแม้จะมีกลไกอื่น เช่น มีรัฐธรรมนูญมีพรรคการเมือง หรือเมืองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม (วิสุทธิ โปธิแทน, 2544 : 45)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุด มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยการใช้เสียงข้างมากเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ยึดหลักประโยชน์ของประชาชนโดยรวม ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพเสมอภาคกัน ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

1.3 หลักการของประชาธิปไตย

สมบัติ ชำรงรัฐวงศ์ (2540 : 55) ได้แบ่งหลักการของประชาธิปไตยออกเป็น 5 ประการ คือ

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (Popular Sovereignty) หลักการข้อนี้ จะให้ความสำคัญกับอำนาจอธิปไตยที่จะต้องเป็นของประชาชน เพื่อให้การปกครองเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนมีอำนาจในการเลือกผู้แทนที่จะเข้าไปปกครอง โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งและรวมไปถึงอำนาจในการถอดถอนผู้แทนที่ตนเองเลือกเข้าไปอีกด้วย

2. หลักเสรีภาพ (Liberty) ระบอบประชาธิปไตยถือว่าประชาชนย่อมมีสิทธิเสรีภาพทั้งในการเมือง เศรษฐกิจและสังคมซึ่งเสรีภาพเหล่านี้จะต้องมีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่ความเสมอภาคของประชาชน

3. หลักความเสมอภาค (Equality) ถึงแม้ว่ามนุษย์เราจะเกิดมามีความแตกต่างกัน แต่ความแตกต่างเหล่านี้เป็นเพียงความแตกต่างกันทางกายภาพ มนุษย์เกิดมาควรมีความเสมอภาค ปกป้องประโยชน์ของตนได้ สำหรับความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะให้ความสำคัญกับความเสมอภาคทางโอกาส ซึ่งหมายถึงประชาชนจะมีโอกาสที่เท่ากันทางการเมือง เศรษฐกิจสังคมและการศึกษา

4. หลักกฎหมาย (Rule of Law) ปรัชญาสำคัญของกฎหมายคือชนชั้นใดเป็นผู้บัญญัติกฎหมายย่อมเพื่อประโยชน์ของชนชั้นนั้น ดังนั้น ระบอบประชาธิปไตยที่ยึดถือประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง จึงกำหนดให้ประชาชนมีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

5. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule, Minority Right) ยึดหลักที่ว่า การตัดสินใจใด ๆ ทางการเมืองต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ จึงกำหนดให้เสียงข้างมากเป็นการตัดสินใจอย่างไรก็ดีหลักการเสียงข้างมากนั้นก็ไม้อาจจะละเลยสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) ได้ทั้งนี้ จะต้องมียุทธวิธีที่ให้ความคุ้มครองกับเสียงข้างน้อยเพื่อป้องกันไม่ให้เสียงส่วนใหญ่กดขี่ข่มเหงเสียงส่วนน้อย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า หลักการของประชาธิปไตยยึดประชาชนเป็นหลักมีความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันแต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย ประชาชนมีอำนาจในการเลือกผู้แทนเข้าไปปกครองโดยยึดหลักเสียงข้างมาก แต่ไม่ละเลยเสียงข้างน้อยเช่นกัน

1.4 รูปแบบประชาธิปไตย

จรรยาศรี มาติลลโกวิท และคณะ (2553 : 28) กล่าวว่า ระบอบประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนทุกคนเป็นผู้ใช้อำนาจและมีหน้าที่ที่ตนต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะ เป็นโดยตรงหรือโดยผ่านตัวแทนที่ได้รับเลือกจากประชาชนอย่างเสรี

วิทยากร เชียงกูล (2550 : 115) ระบอบประชาธิปไตยหรือการปกครองตนเอง ของประชาชน อาจจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. ประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) มีลักษณะสำคัญ คือ ประชาชน ออกเสียงลงมติเห็นด้วยหรือไม่ เห็นด้วยกับทางเลือกหรือปัญหาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ถูกหยิบ ยกหรือเสนอขึ้นมาพิจารณาประชาชนมาประชุมกันอภิปรายและลงคะแนนกันในเรื่องสำคัญ เช่น การประชุมเรื่องงบประมาณ กฎหมายในระดับท้องถิ่น หรือการลงประชามติใน ระดับประเทศ เช่น การจะรับในระบอบประชาธิปไตยแบบนี้ ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ อธิปไตยในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยตนเองโดยตรงไม่จำเป็นต้องมีผู้แทน เช่น การปกครองในกรีกสมัยใกล้พุทธกาลและรัฐเล็ก ๆ บางรัฐในสวิสเซอร์แลนด์ ปัจจุบัน อย่างไรก็ตามแม้การปกครองแบบนี้จะตรงกับความหมายของ “ประชาธิปไตย” มากที่สุด ประเทศต่าง ๆ ในโลกก็ไม่นิยมใช้การปกครองแบบนี้อีกต่อไป เพราะประเทศต่าง ๆ มี พลเมืองมากขึ้นตามลำดับการจัดการประชุมประชาชนทั้งหมดย่อมจะลำบากในการจัดสถานที่ เวลาตลอดจนการควบคุมการประชุมทั้งในปัจจุบันการบริหารราชการแผ่นดินมีความ สลับซับซ้อนมากขึ้น หากแต่การทำความเข้าใจหากปล่อยให้ประชาชนที่ไม่รู้ข้อเท็จจริงตัดสินใจ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ผลเสียก็จะเกิดแก่ประเทศชาติมากกว่าผลดี

2. ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) การเมือง การปกครองที่ประชาชนมอบอำนาจให้คณะบุคคลเข้าไปบริหารประเทศแทนตนผ่านระบบ การเลือกตั้ง ผู้ได้รับมอบอำนาจมีสิทธิกำหนดนโยบายสาธารณะ และทิศทางการพัฒนาตาม แนวทางที่พรรคของตนสัญญาไว้กับประชาชนแต่การให้อำนาจนั้น มิใช่ให้ไปอย่างเบ็ดเสร็จ เต็มขาดมิใช่ให้อำนาจไปดำเนินนโยบายสาธารณะใดก็ได้ โดยถือเพียงว่าพวกตนได้รับเสียง ข้างมาก เพราะยังคงต้องรับฟังอย่างให้คุณค่าแก่ทุกฝ่ายในสังคมที่จะได้รับผลกระทบจาก นโยบายสาธารณะเหล่านั้นด้วย การปกครองแบบนี้ประชาชนจะเลือกตั้งผู้แทนของตน ไปมี ส่วนมีเสียงในการบริหารราชการแผ่นดินแทนตนและปวงชนทั้งชาติอันเป็นการปกครอง โดยอาศัยเสียงข้างมากของบรรดาผู้แทนซึ่งประชาชนทั้งประเทศเลือกรวมกันเป็นรัฐสภา นั้นเอง ปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่ในโลกมีการปกครองแบบนี้

ประชาธิปไตยในรูปแบบนี้ ประชาชนไม่ได้ใช้อำนาจโดยตรงแต่ใช้อำนาจผ่านการเลือกตั้งตัวแทนขึ้นมาให้เข้าไปออกกฎหมาย บริหารประเทศแทนประชาชน เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน เพื่อให้ทำหน้าที่ที่ตัดสินใจแทนพวกเขา เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

3. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เป็นระบอบที่เน้นให้ประชาชนปรึกษาหารือกันในทุกแง่มุมในทางเลือกหรือปัญหาที่จะต้องตัดสินใจแล้วตกลงหรือตัดสินใจร่วมกันว่าจะเลือกหรือหาทางออกเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อย่างไรก็ตามการปกครองแบบนี้มีหลักการเช่นเดียวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งประชาชนเลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปบริหารราชการแผ่นดินเพียงแต่ในการปกครองแบบนี้ได้นำเอาวิธีการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยตรงมาผสมเข้าด้วยกันทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินมากกว่าแบบที่สอง การผสมผสานประชาธิปไตย ทั้งสองแบบแรก รวมทั้งการให้ประชาชนมีการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น มีองค์กรอิสระที่รักษาผลประโยชน์ฝ่ายประชาชนมีสื่อมวลชนและองค์กรประชาชนที่เข้มแข็ง ภาคประชาชนหรือสังคมพลเมืองมีบทบาทในการตัดสินใจเรื่องการบริหารประเทศค่อนข้างมากไม่ได้ปล่อยให้ผู้แทนทำทุกอย่าง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจและหน้าที่โดยตรงในการเลือกตัวแทนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

1.5 ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

1.5.1 ความหมายของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

จรรยาธิ มาดิลก โกวิท และคณะ (2553 : 29) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองการปกครอง สามารถทำได้หลายรูปแบบและหลายระดับ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนเสริมประชาธิปไตยระบบตัวแทน

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ การเมืองการปกครองที่เคารพในคุณค่าศักดิ์ศรีของทุกภาคส่วนในสังคมอย่างเสมอกันเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมคิดร่วมตั้งประเด็นร่วมพัฒนานโยบายสาธารณะร่วมดำเนินการร่วมผลักดันติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมมิใช่ปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเพียงลำพัง

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นต่อเนื่องตลอดเวลา เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางเป็นทางการ และไม่เป็นทางการเพราะการเข้ามามี

ส่วนร่วมของประชาชน ได้นั้นประชาชนต้องรับทราบข้อมูลแสดงความคิดเห็น ปรีกษาหารือ ตรวจสอบอย่างต่อเนื่องนอกจากนี้ประชาชนต้องสนใจเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เพื่อให้กระบวนการมีส่วนร่วมส่งผลต่อการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งและเป็นที่ยอมรับทั่วกัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการต่างๆ เกี่ยวกับการเมืองการปกครองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติ

1.5.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

จรรยาตรี มาติลลโกวิท และคณะ (2553 : 32) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีการจัดระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันแต่จะมีจุดร่วม คือ การมีส่วนร่วมเริ่มจากระดับง่ายที่ทำได้ในชีวิตประจำวันไปหาระดับสูงสุดซึ่งในระดับสูงสุดมีความแตกต่างกัน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมอาจจะหยุดที่การลงประชามติ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ขณะที่บางท่านมองว่าการมีส่วนร่วมครอบคลุมถึงการมีบทบาทการบริหารบ้านเมืองโดยการตั้งพรรคการเมืองและตั้งรัฐบาล

มุลนิธิปริญญาโทนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2546 : 78) รายงานว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งของรัฐซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถทำได้หลายรูปแบบหลายระดับ คือ

1. การให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน
2. การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นหรือให้ข้อมูล
3. การร่วมปรึกษาหารือ
4. การให้อำนาจแก่ประชาชนในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

การมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอาจจำแนกตามกิจกรรมที่ ประชาชนสนใจเข้าร่วมเป็น 3 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมในระดับเบื้องต้น เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นในทางการเมืองร่วมพูดคุยอภิปรายเรื่องราวทางการเมืองและสถานการณ์ปัจจุบัน ร่วมลงชื่อเพื่อเสนอเรื่องราวหรือประชาพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทางการเมือง รวมกลุ่มเล็กๆ เพื่อแสดง

ความคิดเห็นในทางการเมือง และเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมในระดับกลาง เช่น ร่วมเดินขบวนเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม ร่วมปราศรัยในการชุมนุมเรียกร้องเรื่องราว ร่วมลงชื่อเพื่อเสนอให้ฝ่ายที่มีอำนาจตัดสินใจ อย่างใดอย่างหนึ่ง และร่วมอดข้าวประท้วงหรือร่วมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเรียกร้อง เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในระดับสูง เช่น ร่วมลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ร่วมก่อตั้งพรรคการเมืองและร่วมก่อตั้งรัฐบาล เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการร่วมทำกิจกรรมทางการเมือง เช่น การสนทนา พูดคุยเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมือง ตลอดจน การลงประชามติ การร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

2. แนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยม

ปนัดดา โดคำนุช (2551 : 16) แนวคิดสตรีนิยม คือ การตระหนักว่าผู้หญิงถูกกดขี่ และความเห็นว่าที่ว่าจะต้องมีการดำเนินการที่จะจัดการกดขี่เหล่านั้น เพื่อให้ผู้หญิงและผู้ชายได้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีเสมอกันในสถานะแวดล้อมที่ได้อย่างยั่งยืน

วารุณี ภูริสินสิทธิ (2542 : 4-5) สตรีนิยม (Feminism) หมายถึง ระบบคิดและขบวนการทางสังคมที่พยายามจะเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งตั้งอยู่บนการวิเคราะห์ที่ว่าผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบและผู้หญิงอยู่ในสภาพที่เป็นรองหรืออาจกล่าวได้ว่าสตรีนิยมมีจุดมุ่งหมายทางการเมืองพอ ๆ กับจุดมุ่งหมายทางวิชาการเป็นวิถีของความคิดและการกระทำ

วิระดา สมสวัสดิ์ (2545 : 13) กล่าวว่า สตรีนิยม (Feminism) แท้ที่จริงแล้วก็แม้แต่เพียงถ้อยคำหรือภาษาที่นำเอาบรรดาผู้หญิงมาร่วมขบวนการเดียวกัน เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมให้มีการยอมรับผู้หญิงและเปลี่ยนแปลงสถานะของผู้หญิงให้ดีขึ้นนั่นเอง

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่นำไปสู่การเกิดสตรีนิยม คือ การเกิดแนวคิดเสรีนิยม (Liberalism) ในศตวรรษที่ 18 ซึ่งแนวคิดเสรีนิยม ถือว่าเป็นแนวคิดแรก ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดสตรีนิยม โดยผลงานของแมรี โวลสโตนคราฟต์ (Mary Wollstonecraft, 1759) ชื่อ A Vindication of the Rights Of Women (1972 อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545 : 32-38) ซึ่งกล่าวว่า การที่ผู้หญิงดูต่ำต้อยกว่าผู้ชายดูเหมือนว่าผู้หญิงไม่มีเหตุผลเป็นคนที่ไม่รู้จักใช้สมองถูกจักทะเลาะแหวะสนใจแต่เรื่องไร้สาระและความสวยงามของร่างกายหมกมุ่นใน

เรื่องของความรัก ที่เป็นเช่นนี้ไม่ใช่เพราะเป็นธรรมชาติของผู้หญิงแต่เป็นผลจากการอบรมเลี้ยงดู หรือการศึกษาที่ผู้หญิงได้รับเพราะฉะนั้นต้องเปลี่ยนแปลงที่ระบบการศึกษาให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาแบบเดียวกับผู้ชาย

ความเหลื่อมล้ำทางเพศ ก่อให้เกิดกระแสความเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ ตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา และในช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดการศึกษาระบบคิดต่างๆ เกี่ยวกับสถานภาพของผู้หญิงสภาพที่เป็นรองของผู้หญิงในด้านต่างๆ อย่างมากมาย ดังนี้

1. สตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) ถือว่าเป็นสำนักคิดแรกของสตรีนิยมและถูกมองว่าเป็นแนวคิดหลักของสตรีนิยมเพราะคนส่วนมากจะคุ้นเคยกับแนวคิดนี้ สตรีนิยมสายเสรีนิยม ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากแนวคิดเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของมนุษย์ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่มีเหตุผลเชื่อว่าผู้หญิงและผู้ชายไม่มีความแตกต่างกัน โดยพื้นฐานมีความเป็นมนุษย์เหมือนกัน ดังนั้นผู้หญิงควรมีโอกาสที่จะทำทุกอย่างได้เหมือนกับผู้ชาย เรียกร้องให้ผู้หญิงมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการแข่งขันภายในระบบสังคมที่เป็นอยู่โดยเฉพาะในปริวิตถลสาธาณะ ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย โดยเชื่อว่าถ้ามีการแก้กฎหมายให้เท่าเทียมกันแล้วผู้หญิงสามารถมีความเท่าเทียมกับผู้ชาย โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขสถาบันทางสังคมอื่นๆ

2. สตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ (Marxist Feminism) เชื่อว่าการที่ผู้หญิงต้องตกอยู่ในสถานะที่ขึ้นต่อผู้ชายหรือตกอยู่ภายใต้การครอบงำของผู้ชาย เนื่องมาจากลัทธิทุนนิยมและการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินซึ่งเป็นปัจจัยในการผลิตออกไปแล้ว สังคมก็จะเสมอภาค การนำเสนอในแนวคิดนี้มักจะเน้นที่ความแตกต่างทางชนชั้น ที่ผูกติดอยู่กับกรรมสิทธิ์ส่วนตัวในทรัพย์สินที่สามารถสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองแล้ว แน่นอนที่สุดก็คืออำนาจทางสังคม เมื่อขจัดความแตกต่างทางชนชั้นออกไปแล้ว คิดกันว่าการเลือกปฏิบัติเพราะสาเหตุแห่งเพศก็จะหมดไปด้วยเพราะคนในสังคมไม่มีความแตกต่างกันต่อไป ไม่มีผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมเหนือคนอื่น

3. สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (Radical Feminism) เสนอว่า การกดขี่ผู้หญิงเกิดขึ้นเพราะเพศของเธอ ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากระบบชายเป็นใหญ่ ระบบที่ผู้ชายมีความเหนือกว่าผู้หญิงในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม สตรีนิยมสายนี้ได้แตกย่อยออกเป็นสตรีนิยมสายวัฒนธรรมและสตรีนิยมสายนิเวศ

3.1 สตรีนิยมสายวัฒนธรรม (Culture Feminism) ให้ความสำคัญกับการดำรงอยู่ของ วัฒนธรรมผู้หญิง โดยเสนอว่าผู้หญิงมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างจากผู้ชาย เช่น ความสามารถในการสร้างสัมพันธ์กับคนอื่น การเอาใจใส่ดูแลริยธรรม ฯลฯ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ถือว่าดีกว่าหรือเหนือกว่าผู้ชายที่ผู้หญิงควรชื่นชมและรักษาเอาไว้รวมทั้งต่อสู้เพื่อให้ผู้หญิงได้ มีโอกาสแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ที่เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์กันของระบบชายเป็นใหญ่กับระบบทุนนิยมในสังคมกล่าวได้ว่า เมื่อทั้งระบบความเป็นเพศและระบบเศรษฐกิจมาสัมพันธ์กันได้ทำให้เกิดโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่ผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบส่วนผู้หญิงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ

3.2 สตรีนิยมสายนิเวศ (Ecofeminism) มีความเชื่อคล้ายคลึงกับสตรีนิยมสายวัฒนธรรมว่า ผู้หญิงมีความแตกต่างจากผู้ชายและดีกว่าผู้ชายตามธรรมชาติ และเสนอว่าผู้หญิงมีความใกล้ชิดหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ เช่น การที่ผู้หญิงเป็นผู้ให้กำเนิดบุตรทำให้ผู้หญิงมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ส่วนผู้ชายมีความใกล้ชิดกับวัฒนธรรม การเชื่อมโยงผู้หญิงเข้ากับธรรมชาตินี้ได้นำไปสู่การฟื้นฟูพิธีกรรมโบราณที่ให้ความสำคัญกับการบูชาพระแม่เจ้าพระจันทร์เสี้ยวต่าง ๆ รวมทั้งระบบการสืบพันธุ์ของผู้หญิงโดยมองว่าธรรมชาติเปรียบเสมือนแม่และพระแม่เจ้า ซึ่งเป็นที่มาของพลังอำนาจและแรงบันดาลใจ และได้เกิดการเรียกร้องให้ปฏิเสชวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. สตรีนิยมสายสังคมนิยม (Socialist Feminism) เสนอว่า ความไม่เท่าเทียมกันทางเพศเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์กันของระบบชายเป็นใหญ่กับระบบทุนนิยมในสังคมกล่าวได้ว่าเมื่อทั้งระบบความเป็นเพศและระบบเศรษฐกิจมาสัมพันธ์กัน ได้ทำให้เกิดโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่ผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบส่วนผู้หญิงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ

5. สตรีนิยมสายจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Feminism) นำแนวคิดของจิตวิเคราะห์มาใช้ในการอธิบายการเกิดขึ้นของความเป็นชายความเป็นหญิง ซึ่งนำไปสู่ความเป็นรองของผู้หญิงโดยเชื่อว่าการทำความเข้าใจต่อพัฒนาการความเป็นหญิงและความเป็นชายนั้นจำเป็นต้องทำความเข้าใจในระดับจิตใจ ซึ่งนักสตรีนิยมสายนี้เชื่อว่าความเป็นเพศเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นในสภาพแรกเริ่มแต่จะไม่มีสภาพที่แตกต่างกันในความเป็นเพศ และเป็นกามารมณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจ แต่ต่อมาอำนาจได้ เข้ามาและสร้างความแตกต่างทางเพศในทางวัฒนธรรม และจากการสร้างความแตกต่างดังกล่าว ความสูงต่ำในความเป็นเพศหรือระหว่างเพศหญิงและเพศชายจึงเกิดขึ้น

6. สตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ (Postmodern Feminism) เสนอว่าการเลือกปฏิบัติหรือการกีดกันผู้หญิงมีหลายรูปแบบหลายลักษณะพร้อม ๆ กัน ไม่ใช่ว่าผู้หญิงทุกคนจะถูกเลือกปฏิบัติอย่างเดียวกันนักสตรีนิยมสายนี้ให้ความสำคัญต่อความแตกต่างของกลุ่มผู้หญิง รวมทั้งความหลากหลายที่มีอยู่ของผู้หญิงแต่ละคน โดยเสนอว่า ไม่มีผู้หญิงไม่มีความเป็นผู้หญิงทุกอย่างล้วนสร้างผ่านปฏิบัติการทางวาทกรรมจึงไม่มีความเป็นผู้หญิงที่แท้คงที่ตายตัวและไม่เปลี่ยนแปลงกล่าวโดยสรุปได้ว่าความคิดเห็นเบื้องต้นที่เป็นพื้นฐานของแนวคิดสตรีนิยมทั้งหมดคือการตระหนักว่าผู้หญิงถูกกดขี่ และความเห็นที่ว่า จะต้องมีการดำเนินการที่จะจัดการกดขี่เหล่านั้นเพื่อให้ผู้หญิง และผู้ชาย ได้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมนุษย์ ที่มีศักดิ์ศรีเสมอกันในสถานะแวดล้อมที่ดียังยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สตรีนิยม หมายถึง การรวมตัวของผู้หญิงที่มีหลักการความคิด พหุชนคติเดียวกันร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาท เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ เทียบเท่ากับผู้ชาย

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.1 ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง

กิติพัฒน์ ประเสริฐ (2552 : 11) การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกกระทำ ซึ่งมีจุดหมายทั้งทางตรงทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการดำเนินงานของรัฐบาล ไม่ว่าจะ เป็นในท้องถิ่นหรือในระดับชาติก็ตาม รวมทั้งอาจเป็นกิจกรรมง่าย ๆ อาทิ การพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการสมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งการกระทำอาจผิดกฎหมายหรือถูกต้องตามกฎหมาย อาจใช้ความรุนแรงหรือไม่ใช้ความรุนแรง อาจจะสำเร็จผลหรือไม่สำเร็จผล หรือกระทำโดยความสำนึกทางการเมืองหรือถูกชักจูงก็ได้

ปนัดดา โศคานุช (2551 : 5) การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกกระทำ ซึ่งมีจุดหมายทั้งทางตรงทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการดำเนินงานของรัฐบาล ไม่ว่าจะ เป็นในท้องถิ่นหรือในระดับชาติก็ตาม รวมทั้งอาจเป็นกิจกรรมง่าย ๆ อาทิ การพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการสมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งการกระทำอาจผิดกฎหมายหรือถูกต้องตามกฎหมาย อาจใช้ความ

รุนแรงหรือไม่ใช้ความรุนแรง อาจจะไม่สำเร็จผลหรือไม่สำเร็จผล หรือกระทำโดยความสำนึก
ทางการเมืองหรือถูกชักจูงก็ได้

สมบัติ ชำรงฉัตรวงศ์ (2546 : 371) การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วม เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สังคมใดมีความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาการเมือง โดยเฉพาะแนวการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย

ในประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย การมีส่วนร่วมทางการเมือง จัดเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของผู้ปกครองที่ต้องเผชิญ เพราะในระบอบการเมืองสมัยใหม่นั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมักจะกล่าวถึงเฉพาะประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตามประเทศที่ปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ก็มีลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเช่นกัน ทั้งนี้อาจมีวิธีการที่แตกต่างกันไปเท่านั้นเอง นอกจากนี้ในสังคมที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยมิได้หมายความว่าประชาชนทั้งหมดต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง แต่โดยธรรมชาติแล้ว ปรากฏว่าประชาชนเป็นจำนวนมากที่พอใจจะเป็นผู้ดูแลทางการเมืองมากกว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง

จันทนา สุทธิจารี (2544 : 410) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในความหมาย ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมของประชาชนตามสิทธิกฎหมายกำหนด โดยเฉพาะสิทธิการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือสิทธิที่จะเข้าสมาคมหรือก่อตั้งพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ สิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อรัฐบาล สิทธิเกี่ยวกับการพูด การชุมนุมและการพิมพ์อย่างอิสระ และเป็นกิจกรรมซึ่งมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อรัฐบาลในการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงการมีส่วนร่วมต่อการปกครองโดยกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการปกครอง
2. เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจของสมาชิกในสังคม เพื่อที่จะคัดเลือกผู้ปกครองและมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งทางตรงและทางอ้อม กิจกรรมเหล่านี้ คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การช่วยเหลือทางการเงินแก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง การติดต่อสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎร และยังมี

ลักษณะของความกระตือรือร้นทางการเมืองที่พิจารณาจากการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
 อย่างเป็นทางการการช่วยรณรงค์หาเสียง การแข่งขันกันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหรือ
 เจ้าหน้าที่ของรัฐ

3. เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือก
 กระทำซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือ
 การดำเนินการของรัฐบาล ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมทั้งอาจจะเป็นกิจกรรมง่าย ๆ
 เช่น การพูดคุย ถกเถียงปัญหาการเมืองการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือการสมัครรับเลือกตั้ง
 เป็นตัวแทนประชาชนของประชาชน เป็นต้น ซึ่งการกระทำอาจจะผิดหรือถูกต้องตามกฎหมาย
 อาจใช้หรือไม่ใช้ความรุนแรง อาจจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จผล หรือการกระทำโดยสำนึกทาง
 การเมืองหรือถูกชักจูงระดมพลังก็ได้

Weiner (1999, อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ พุทธนุ, 2541: 155 - 156) ได้สรุปนิยาม
 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยแบ่งออกได้เป็น 10 ความหมาย คือ

1. การให้การสนับสนุนและการเรียกร้องต่อผู้นำรัฐบาลเพื่อให้สนองตอบ
 ต่อความต้องการใด ๆ
2. ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการดำเนินงานของรัฐที่ได้ผลและ
 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. กิจกรรมทางการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การออกเสียง การยื่นข้อ
 เรียกร้องการประท้วง การลือขบปี เป็นต้น
4. การใช้สิทธิเลือกตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจแทนตนเอง
5. ความรู้สึกแปลกแยกหรือตีตนออกจากระบบการเมืองอันเนื่องมาจากการถูก
 กีดกันไม่ให้เขาได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม พวกนี้มีศักยภาพที่จะกลับเข้ามาแก้ไขระบบ
 การเมืองเพื่อให้เป็นไปในแนวทางที่พวกเขาเห็นว่าเหมาะสมหรือยุติธรรมกว่าเก่า
6. กิจกรรมของพวกที่ตื่นตัวในทางการเมืองซึ่งกิจกรรมเหล่านี้รวมไปถึงการ
 พูดคุย การถกเถียงปัญหาในทางการเมืองก็ได้
7. กิจกรรมทางการเมืองทุกชนิด ทั้งแบบที่ใช้ความรุนแรง และแบบที่ไม่ใช้
 ความรุนแรง
8. กิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมที่ต้องการเข้าไปมีอิทธิพลต่อการ
 ดำเนินการของข้าราชการด้วย

9. กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทบต่อการเมืองระดับชาติ แต่บางคนมองว่าจะต้อง รวมถึงกิจกรรมที่กระทบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

10. กิจกรรมทุกชนิดที่เป็นการเมือง

อย่างไรก็ตาม Weiner (1999) ได้สรุปนิยามของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยได้ แจกแจงเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ 3 ประการ ด้วยกันคือ

ประการที่หนึ่ง จะต้องมีกิจกรรม เช่น มีการพูด คอย และร่วมดำเนินการใดๆแต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงทัศนคติหรือความรู้สึก

ประการที่สอง จะต้องมีกิจกรรมในลักษณะที่เป็นอาสาสมัครประการที่สาม จะต้องมีข้อเลือกหรือทางให้เลือกมากกว่าหนึ่งเสมอ

Huntington and Nelson (1976 อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ พุทธพูน, 2541: 156 - 157)

ได้ให้คำนิยามว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง กิจกรรมที่ประชาชน โดยส่วนบุคคลมุ่งที่จะ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล ทั้งนี้ การมีส่วนร่วม หมายถึง กิจกรรมต่างๆแต่ ไม่รวมถึงทัศนคติหรือความรู้สึก และกิจกรรมโดยส่วนบุคคล หมายถึง กิจกรรมทางการเมือง ของแต่ละบุคคลแต่ละคนในฐานะราษฎรเท่านั้น ไม่รวมถึงกิจกรรมของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ พรรค ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งนักเลือกตั้งอาชีพ หรือนักการเมืองอาชีพ โดยปกติแล้วกิจกรรมทางการเมืองของผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมจะอยู่ในลักษณะที่ไม่ต่อเนื่อง ไม่เต็มเวลา และไม่ถือเป็นอาชีพหลัก นอกจากนี้ กิจกรรมของประชาชนนี้จะต้องเป็นกิจกรรมที่มุ่งที่จะมีอิทธิพล ต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลเท่านั้น ดังนั้นการประท้วงเพื่อเรียกร้องให้ฝ่ายบริหารของ บริษัทเอกชนขึ้นเงินเดือนจึงไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง และกิจกรรมนี้ยังรวมถึง กิจกรรมทุกรูปแบบที่มุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลไม่ว่ากิจกรรมนั้นจะ ก่อให้เกิดผลหรือไม่ก็ตาม

วิระดา สมสวัสดิ์ (2535 : 27) การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ บรรดากิจกรรม ทั้งหลาย ที่มีขึ้นเพื่อชักจูงการตัดสินใจของรัฐบาลและชุมชน กิจกรรมเหล่านี้มีตั้งแต่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การรณรงค์ การทำงานในพรรคการเมือง กิจกรรมในชุมชน ท้องถิ่นและแม้กระทั่งการประท้วงจะ โดยใช้ความรุนแรงหรือไม่ก็ตามล้วนเป็นการมีส่วนร่วม ทางการเมืองทั้งสิ้น

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมทั้งปวงของพลเมืองซึ่งต้องการมี อิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและการเมือง โดยที่การกระทำหรือความพยายามนั้นเป็นได้ ทั้งถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง สำเร็จหรือล้มเหลว กิจกรรม

ดังกล่าวอาจเป็นกิจกรรมในระดับชาติหรือท้องถิ่นก็ได้ ในแง่ของรูปแบบและกิจกรรมของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาและจำแนกเอาไว้หลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งมีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละท่าน เช่น ผลงานการศึกษาวิจัยของ Verba and Nie (1971 : 41-43, 57-59, อ้างถึงใน จุมพล หนิมพานิช, ที่อ้างอิงผลการวิจัยของ Susan Welch , 1975 : 533-556 , Mibrath 1965 : 9-14 and Huntington and Nelson ,1976 : 161-167)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการชักจูง สนทนา หรือการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ล้วนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการกำหนดนโยบายทางการเมืองทั้งสิ้น

3.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จันทนา สุทธิจารี (2544 : 412 - 414) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีอยู่มาหลายรูปแบบและมีวิธีการแตกต่างกันไปในแต่ละระบบการเมือง และบริบทแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมแต่ละประเทศ โดยแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ โดยมีกฎหมายรองรับให้กระทำได้หรือต้องกระทำวิธีการที่สำคัญและปฏิบัติใช้ทั่วไปในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

1.1 การเลือกตั้งในระดับชาติและท้องถิ่น ซึ่งการเลือกตั้งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุด ในทางทฤษฎีสามารถวัดระดับประเมินค่าของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ชัดเจนและแน่นอนมากกว่าพฤติกรรมอื่น ๆ

1.2 การใช้สิทธิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในประเด็นหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ สาธารณะของประชาชน เช่น การพูด การเขียน การอภิปราย เขียน พิมพ์ในระบอบประชาธิปไตยการมีส่วนร่วม โดยการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการต่าง ๆ มีความสำคัญมาก เพราะเป็นช่องทางสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล

1.3 การจัดตั้ง และเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความเห็นทางการเมืองตรงกัน และมีความมุ่งหมายที่จะเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศให้เป็นไปตามอุดมการณ์ของพรรค ส่วนประชาชนผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด ในช่วงที่จะมีการเลือกตั้งสามารถมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยพรรคฯหาเสียงช่วยพรรคนั้น ๆ

1.4 การมีส่วนร่วมโดยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ คือ การที่กลุ่มคนมารวมกัน เพราะมีอาชีพการงานผลประโยชน์ หรือความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และใช้พลังกลุ่มให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มคน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะเกิดในระบบการเมืองแบบเผด็จการไม่ยอมรับ และไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมีกฎหมายห้ามไว้อย่างชัดเจน หรือบางประเทศที่เป็นประชาธิปไตยจะมีได้ห้าม แต่มิได้ระบุหรือไม่มีกฎหมายรองรับว่าให้กระทำได้

2.1 การเดินขบวนหรือชุมนุมประท้วง ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหนึ่ง โดยประชาชนรวมตัวกันเพื่อแสดงความคิดเห็นด้วยกับนโยบายหรือการดำเนินการของรัฐบาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนผู้มาชุมนุม

2.2 การก่อความวุ่นวายทางการเมือง เช่น การนัดหยุดงาน งดให้ความร่วมมือกับรัฐบาลหรือละเมิดกฎหมาย อ้างความบกพร่องของรัฐบาลเป็นเหตุ และวิธีนี้อาจเกิดผลกระทบเป็นความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงทางการเมือง สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทยในอดีตค่อนข้างจำกัดด้วยลักษณะอำนาจนิยมในระบบการเมืองการปกครอง และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าของประชาชนส่วนใหญ่ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 แล้วก็ตาม และความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเริ่มเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนถึงปัจจุบัน แม้กระนั้นก็ยังมีความแตกต่างของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนในสังคมเมืองกับสังคมชนบทชนชั้นกลางกับชนชั้นล่างของสังคม ซึ่งสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม เช่น ระดับการศึกษารายได้ อาชีพ เป็นตัวแปรสำคัญของลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน

เสน่ห์ จุ้ยโต (2542 : 66) การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนในประเทศที่มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบการเมืองนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเท่ากับการยอมรับว่าระบอบการปกครองของประเทศนั้นเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนซึ่งการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการบริหารของท้องถิ่นเท่ากับเป็นการให้เกียรติ ยกย่องประชาชนว่ามีความสามารถในการปกครองตัวเองได้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนภาพพจน์ จากที่เคยเป็นมาแต่

เดิมว่า การเมืองการบริหารเป็นเรื่องของผู้นำและผู้ปกครองของประเทศเท่านั้นประชาชนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย หรือประชาชนจะเป็นได้ก็เพียงผู้ตามหรือผู้ใต้ปกครองเท่านั้น การยินยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองของตนเองเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระต่าง ๆ ของรัฐบาล และถือได้ว่าเป็นบันไดขั้นแรกของการชักนำประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของการเมืองในระดับชาติต่อไป

สิทธิพันธุ์ พุทธนุ (2541 : 158-159) ได้แบ่งรูปแบบต่าง ๆ ของการเข้าร่วมทางการเมืองไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นกิจกรรมของแต่ละคนในการเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจในการปกครอง สิทธิเลือกตั้งจึงอาจนับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการควบคุมรัฐบาล แต่การไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะแตกต่างกันไปจากกิจกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ ที่สังคมเป็นผู้กำหนดโอกาสให้ เช่น 4 ปี ต่อครั้ง จึงทำให้ความรู้สึกร่วมกันของชนมีน้อย
2. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะเดียวกับการใช้สิทธิการเลือกตั้ง แต่การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการรณรงค์หาเสียงเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิของตนเองในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะเสียง 1 เสียงที่ประชาชนได้สิทธิในการเลือกตั้งแล้ว กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงนั้นนับเป็นกิจกรรมที่ค่อนข้างยากเมื่อเปรียบเทียบกับเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
3. กิจกรรมของชุมชนเป็นการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มหรือองค์การที่ประชาชนร่วมกันดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและการเมืองในกรณีที่ประชาชนจะร่วมมือกันเพื่อใช้อิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐบาลกิจกรรมในรูปแบบนี้เป็นไปอย่างมีเป้าหมายที่แน่นอนและมีอิทธิพลมาก
4. การติดต่อเป็นการเฉพาะ เป็นรูปแบบสุดท้ายของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและจะเกี่ยวเนื่องกับประชาชนรายบุคคลไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือข้าราชการเพื่อแก้ไขปัญหาใด ๆ เฉพาะตัวหรือของครอบครัว กิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อการดำเนิน การกำหนดนโยบายของรัฐน้อยมาก

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2524 : 213) สำหรับในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 76 อธิบายว่ารัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองรวมทั้งตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

และในมาตรา 327 (7) อธิบายเรื่องการรับรองและการแต่งตั้งผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการเลือกตั้งและมาตรา 328 (1) อธิบายเรื่องการจัดตั้งพรรคการเมือง ทั้งนี้ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ทั้งในส่วนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการได้และถือเป็นหน้าที่ที่ประชาชนต้องมีบทบาททางการเมืองเพราะประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ตามมาตรา 3 และในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยทุกท่านคงทราบแล้วว่าการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน (Government of People by the People and for the People) อำนาจอสูงสุดเป็นของปวงชนชาวไทย ดังนั้นกิจกรรมทางการเมืองการปกครองเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบบ้านเมืองร่วมกันจะหลีกเลี่ยง หรือปฏิเสธให้พ้นความรับผิดชอบของตนไม่ได้ ดังนั้นการเมืองจึงเป็นเรื่องของทุกคน การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจแยกประเด็นศึกษาเป็นสองรูปแบบง่าย ๆ 2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ ดังจะอธิบายโดยละเอียด คือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ ได้แก่

1.1 การไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งในระดับชาติ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาและในระดับท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งสมาชิกเทศบาล การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

1.2 การใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเรื่องต่าง ๆ ทางการเมือง

1.3 การจัดตั้งหรือการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา

1.4 การรวมตัวกันในการจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

1.5 การเข้าร่วมในการทำประชาพิจารณ์ ทั้งนี้กิจกรรมใด ๆ ต้องกระทำโดยสมัครใจปราศจากสินจ้างใด ๆ กระทำโดยจิตวิญญาณประชาธิปไตยหรือมีความสำนึกทางการเมือง

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่

2.1 การเข้าร่วมในการเดินขบวนเพื่อให้ปัญหาต่าง ๆ ได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการให้ผู้อื่นครอบงำทางความคิด

2.2 การชุมนุมประท้วงทั้งนี้โดยปราศจากอาวุธและสงบ

2.3 การรวมพลังกันนัดหยุดงาน เพื่อให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของเรื่องนั้นๆ

2.4 การนั่งคุยในสภากาแฟ ในเรื่องปัญหาของบ้านเมืองกิจกรรมต่าง ๆ จัดเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั้งสิ้นซึ่งประชาชนในชาติต้องรู้และเข้าใจบทบาททางการเมืองของตนตามกรอบแห่งกฎหมาย เมื่อนั้นการเมืองก็จะเป็นของเราทุกคนไม่ใช่ของกลุ่มหรือพรรคใด ๆ คนไทยทุกคนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

เวอร์บา, ไน และคิม (Verba, Nie and Kim, 1980 : 27-28) ได้ให้นิยามของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นกิจกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้นรูปแบบต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงออกเป็น 4 รูปแบบคือ

1. การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นกิจกรรมของแต่ละคนในการเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจในการปกครอง การใช้สิทธิเลือกตั้ง จึงอาจนับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการควบคุมรัฐบาล แต่การไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะแตกต่างไปจากกิจกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ ที่สังคมเป็นผู้กำหนดโอกาสให้
2. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะเดียวกับการใช้สิทธิการเลือกตั้ง แต่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการรณรงค์หาเสียงเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิของตนเองในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะเสียง 1 เสียงที่ประชาชนได้สิทธิในการเลือกตั้งนั้น มีส่วนสำคัญที่สามารถจะคัดเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนตนเองและประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ
3. กิจกรรมของชุมชนเป็นการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มหรือองค์การที่ประชาชนร่วมกันดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและการเมือง ในกรณีที่ประชาชนจะร่วมมือกันเพื่อใช้สิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐบาล กิจกรรมในรูปแบบนี้เป็นไปอย่างมีเป้าหมายที่แน่นอนและมีอิทธิพลมาก

4. การติดต่อเป็นการเฉพาะ เป็นรูปแบบสุดท้ายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและจะเกี่ยวเนื่องกับประชาชนรายบุคคล ไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเพื่อแก้ไขปัญหาใด ๆ เฉพาะตัวหรือของครอบครัว กิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อการดำเนิน การกำหนดนโยบายของรัฐน้อยมาก

Huntington และ Nelson (1976 : 161-167) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมและกิจกรรมทางการเมืองการจำแนกรูปแบบและกิจกรรมในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไว้โดยใช้แนวคิดของ Norman H. Nie and Sydney Verba (1979) มี 4 รูปแบบคือ

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ทำให้ประชาชนมีอิทธิพลเหนือผู้นำ เพราะทำให้ผู้นำจำเป็นต้องปรับปรุงนโยบายเพื่อคะแนนเสียงของตน แต่คะแนนเสียงดังกล่าวนี้คือความเห็นเกี่ยวกับความชื่นชอบของพลเมืองที่มีต่อผู้นำได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะเป็นเพียงการเปลี่ยนการลงคะแนนเสียงจากผู้สมัครคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่งเท่านั้น มิได้แสดงความชื่นชอบเป็นพิเศษ

2. กิจกรรมรณรงค์หาเสียง

การที่พลเมืองได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้นทำให้สามารถเพิ่มอิทธิพลเหนือผลการเลือกตั้งได้โดยการกำหนดคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งไว้ก่อน และมีอิทธิพลต่อผู้นำได้เช่นเดียวกับกิจกรรมการลงคะแนนเสียง

3. การติดต่อขั้นต้นของพลเมือง

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ หมายถึง การติดต่อเผชิญหน้าของบุคคลที่มีต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งเป็นการกระทำตามลำพังโดยตัดสินใจเกี่ยวกับเวลา เป้าหมาย และเนื้อหาสาระของการเข้ามีส่วนร่วมเอง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้สามารถคาดเดาในผลประโยชน์ได้มาก เนื่องจากบุคคลสามารถตัดสินใจเลือกเรื่องที่จะติดต่อโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ภายใต้สภาพแวดล้อมนั้น ๆ

4. กิจกรรมที่ร่วมมือกัน

ลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้คือเป็นการกระทำร่วมกันเป็นกลุ่มหรือกลุ่มองค์กรในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการเมือง และสังคมเพื่อที่จะมีอิทธิพลเหนือการดำเนินงานของรัฐบาล การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเวลาใดก็ได้ และจะเกี่ยวกับปัญหาใดของกลุ่มก็ได้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อรัฐบาลมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบการติดต่อขั้นต้นของพลเมืองเนื่องจากมีคนจำนวนมากเข้าร่วม

Mibrath (1965 : 9 -14) การจำแนกรูปแบบและกิจกรรมในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไว้โดยใช้แนวคิดของ มี 6 รูปแบบ คือ

1. การเลือกตั้ง (Voting)

การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นรูปแบบในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่แยกจากกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์หาเสียง และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองแต่รวมได้รับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักชาติซึ่งแสดงออกโดยการเคารพธงชาติ การเสียภาษี การเคารพกฎหมาย และสนับสนุนให้ประเทศด้านสงคราม

2. เป็นเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง (Party and Campaign

Workers)

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ หมายถึง การเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการเลือกตั้งขอบเขตของกิจกรรม ได้แก่ การมีบทบาทในการรณรงค์หาเสียง บริจาคเงินช่วยเหลือพรรคหรือผู้สมัคร ชักชวนประชาชนไปลงทะเบียนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียง เข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง พยายามชักชวนประชาชนให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครที่ตนชอบ การลงสมัครรับเลือกตั้งและการร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของชุมชน

3. เป็นผู้มืบทบาทในชุมชน (Community Activists)

ขอบเขตของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ ได้แก่ การรวมกันขึ้นมาเพื่อให้แก้ไขปัญหาสังคม การทำงานร่วมกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับสังคม การเป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นขององค์กรที่มีบทบาทเกี่ยวกับกิจการสาธารณะอื่นๆ และติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม

4. มีการติดต่อกับทางราชการ (Contracting Officials)

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้เป็นเรื่องเฉพาะ เช่น การติดต่อกับราชการในเรื่องภาษี การทำถนน การตรวจสอบความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้มีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเองเท่านั้น การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้เกือบจะไม่ใช่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ตามความหมายที่แท้จริงเรียกการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ว่า “การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแคบ”

(Parochial Participation)

5. เป็นผู้ประท้วง (Protestors)

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ คือ การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือก่อให้เกิดการจลาจล (ถ้าจำเป็น) เพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางสิ่งบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้องประท้วงอย่างแข็งขัน และเปิดเผยต่อสาธารณะชนถ้ารัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การเอาใจใส่ต่อการชุมนุมประท้วง เข้าร่วมกับกลุ่มประท้วงรัฐบาล การปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

6. เป็นผู้สื่อข่าว (Communicators)

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบเป็นลักษณะของผู้สื่อข่าวสาร มีขอบเขตในกิจกรรมดังนี้คือ การเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง การส่งจดหมายสนับสนุน

ผู้นำ เมื่อเขาทำความดี การเข้าร่วมถกปัญหาการเมือง การให้ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการเมือง แก่เพื่อนในชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจกับทางราชการและเขียนจดหมายถึงสื่อต่าง ๆ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ กิจกรรมแต่ละอย่างต้องการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันภายใน ชุมชน ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบการสื่อสาร มักเป็นผู้มีการศึกษาสูงมีข้อมูล เกี่ยวกับการเมืองมากและมีความสนใจการเมืองมากด้วย ผู้ที่ทำหน้าที่สื่อสารทางการเมือง จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่าพวกเขาเจ้าหน้าที่ ของพรรคหรือผู้รักชาติแต่จะไม่แสดงออกด้วย กิจกรรมประท้วง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ เช่น การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ เช่น การประท้วง การเดินขบวน การนัดหยุดงาน เป็นต้น

3.3 ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จันทนา สุทธิจารี (2544 : 415) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กระทำได้ใน 2 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองระดับชาติ ทำโดยผ่านการใช้ สิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร สมาชิก วุฒิสภา การแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบ และติดตามการทำงานของรัฐบาล โดยการ แสดงออกทางกิจกรรมทางการเมืองที่กฎหมายกำหนด
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่น โดยการใช้สิทธิ เลือกตั้งหรือลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล การรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้ง การแสดง ความคิดเห็น ตรวจสอบ ติดตามการทำงานของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จิร โขก วีระสัย และคณะ (2538 : 445 - 446) ได้อธิบายระดับการมีส่วนร่วม ทางการเมือง จากน้อยไปหามาก ดังนี้

1. การรับฟังข่าวสารลงคะแนนการเมือง
2. การออกเสียงลงคะแนน
3. การชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง
4. การชักชวนให้ไปเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง

5. การช่วยโฆษณาในพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยการติดป้าย
ประกาศสนับสนุนหรือให้ผู้อื่นทราบโดยทั่วไป
6. การติดต่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมืองหรือ
นักการเมือง
7. การสนับสนุนด้วยการบริจาคให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. การติดตามการหาเสียงของนักการเมือง
9. การช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหาเสียง
10. การเข้าเป็นสมาชิกพรรคที่ทำงานให้พรรคการเมืองเป็นประจำ
11. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนของพรรค
12. การช่วยหาเงินให้พรรค
13. การสมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้ง
14. การเป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคหรือได้รับเลือกตั้ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบด้วย
ระดับการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การ
บริหารส่วนจังหวัด และระดับการมีส่วนร่วมระดับชาติ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับปัจจัยอันเป็นสาเหตุของการมีส่วนร่วมทาง
การเมือง โดยการพยายามหาสาเหตุว่าเหตุใดสังคมหนึ่งจึงมีการขยายตัวของการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองเป็น อย่างมาก ในขณะที่ในอีกสังคมหนึ่งนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีน้อย
หรือแทบจะไม่มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองเลย สาเหตุที่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างของ
การมีส่วนร่วมทางการเมืองมี ดังนี้คือ

Milbrath (1977: 30 - 32) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของปัจเจกบุคคลโดยแบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Stimuli) หมายถึง ลักษณะ
ของระบบสังคม (Social System) และสภาพการณ์ทางการเมือง (Political Setting) ซึ่งไม่
เพียงจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีส่วนให้ข้อมูลต่าง ๆ
เกี่ยวกับขอบเขตปทัศสถาน และทางเลือกต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง บุคคลแต่ละคน

แม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน ก็จะรับสิ่งร่ำจากระบบการเมืองและสังคมได้ไม่เท่ากัน เพราะเขาจะเลือกรับรู้และเลือกสรรเฉพาะ สิ่งร่ำที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของตนเท่านั้น

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (Personal Factors) มี 5 ประการด้วยกัน คือ พันธุกรรม แรงขับ ความต้องการทางจิตใจและร่างกาย และความเชื่อต่าง ๆ รวมทั้งทัศนคติทางการเมืองของแต่ละคนปัจจัยส่วนบุคคลจึงถือเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันออกไป

Herbert Mc Closty (1968 : 252 อ้างถึงในจิรัชชาติ นาคสวัสดิ์, 2540 : 28 - 29) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับตัวแปร 3 ตัวแปร คือ

1. ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมสังคมที่ประกอบด้วย ระดับการศึกษา อาชีพ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ และ ที่อยู่ อาศัย

2. ตัวแปรด้านจิตวิทยา (Psychological Variables) การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะดำรงอยู่ได้ขึ้นอยู่กับรางวัล (Reward) หรือผลตอบแทนแก่ผู้มีส่วนร่วม เช่น ความต้องการ อำนาจ การแข่งขันความสำเร็จ การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีศักดิ์ศรีและการยอมรับจากสังคม

3. ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (Political Environment) ประกอบด้วย

3.1 ระบบพรรคการเมือง (Party System) แสดงบทบาทที่สำคัญ 2 ประการ คือ บทบาทในลักษณะของการแสดงออกซึ่งความรู้สึกที่จะคัดค้านหรือต่อต้านที่อยู่ตรงกันข้าม หรือต่างพรรคกับ บทบาทเป็นเครื่องมือ (Instrumental) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์บางอย่าง

3.2 การรณรงค์หาเสียง (Campaign) เป็นความพยายามของพรรค การเมืองในการชักจูงให้ประชาชนไปเลือกพรรคของตน

3.3 ประเด็นและอุดมการณ์ทางการเมือง

3.3.1 ประเด็นทางการเมือง (Political Issue) โดยเฉพาะประเด็นที่ประชาชนรู้จักและเกี่ยวข้องจะเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงมากยิ่งขึ้น (โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง)

3.3.2 อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) เป็นความเชื่อโดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นจริง แต่อุดมการณ์ทางการเมืองในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ย่อมมีผลต่อการ แสดงบทบาทหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากการค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อหาตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ก่อนนั้น ถือได้ว่าเป็นแนวคิดสำคัญของการสร้างทฤษฎีแบบอนุมาณ (Deductive) ที่ให้ความสำคัญกับทฤษฎีแนวคิด ประสบการณ์ และองค์ความรู้เดิมที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้จึงมักจะเป็นเรื่องที่มีลักษณะใกล้เคียง ศึกษามาเทียบเคียงโดยเหตุและผลว่าตัวแปรเหล่านั้นน่าจะมีความเกี่ยวข้อง และน่าที่จะนำมาศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และผลของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ผู้วิจัยได้สรุปเป็น 9 ปัจจัยจำนวน 9 ตัวแปร ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. การศึกษา

Almond and Verba (1965 : 210 - 211) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง โดย เปรียบเทียบ 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน อิตาลี และเม็กซิโก พบว่าผู้ที่มีการศึกษา สูงจะมีพฤติกรรมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย

Milbrath and Goel (1977 : 122 - 124) พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้นและการศึกษาเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลมากที่สุด เนื่องจากระดับการศึกษาของบุคคลมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติอื่นๆของ บุคคลด้วยทั้งในด้านที่เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อและปัจจัยสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมอื่นๆ กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักมีรายได้สูงมีอาชีพที่มีสถานะสูงได้รับข่าวสารทางการเมืองมากกว่าและรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าด้วย

2. อายุ

Lane (1959 : 210) พบว่า ผู้ที่มีอายุในวัยรุ่นจะเริ่มเรียนรู้ทางการเมืองและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบ โอนอ่อนตามแบบกันและผู้ที่อายุในวัยกลางคนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองใน ระดับสูง เนื่องจากมีความพร้อมในสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมขึ้น ส่วนผู้ที่มีอายุสูงมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยลงและแยกตัวออกจากสังคม

Milbrath and Goel (1977 : 134) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลมีมาก ขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในบุคคลที่มีอายุระหว่าง 40-50 ปี แต่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ของบุคคลจะลดลงเรื่อยๆ จนเกือบอายุ 60 ปี และยังพบอีกว่ามีปัจจัยแทรกซ้อน 3 ประการระหว่าง อายุกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชน การมีเวลาสำหรับ การเมือง การมีสุขภาพดี โดยอธิบายว่าการเป็นอันหนึ่งอัน

เดียวกับชุมชนนั้นเป็นการพัฒนาที่ละเล็กทีละน้อยจากการมีคู่ การมีความรับผิดชอบในการทำงาน และความต้องการมีครอบครัว ซึ่งพัฒนาการ ดังกล่าวมีผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เริ่มขึ้น และเพิ่มขึ้นทีละเล็กทีละน้อย ตามการเพิ่ม ของอายุโดยระดับอายุสูงสุดอยู่ระหว่าง 35 - 40 ปี อย่างไรก็ตามสำหรับคนหนุ่มสาวที่ยังโสดนั้น มักปลีกตัวออกจากการเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนของตน และเนื้อหาต่อโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง แต่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนอกระบบเช่น การประท้วง เดินขบวน และก่อการจลาจล เนื่องจากคนหนุ่มคนสาวมักจะมีเวลาว่างมากและเป็นพวกที่รู้ลึกปฏิเสชบรรทัดฐานของชุมชน ทำให้ต้องการปฏิรูประบบ เพื่อให้พวกตนมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมมากขึ้น ส่วนพวกคนแก่และพวกทุพพลภาพก็มักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองลดน้อยลง

3. อาชีพ

สุพินดา เกิดมาลี (2547 : 75) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษา พบว่า สตรีที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของคณูนารด จินอนันต์ (2552) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์ จำแนกตามอาชีพมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับนัฐริกาล ศรีจันทร์โท (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาภู อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาภู อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ที่มีอาชีพแตกต่างกัน โดยรวมแตกต่างกัน วีระพงษ์ คงยืน (2543 : 83) ที่ศึกษาเรื่องการรับรู้ข่าวสารการเลือกตั้งและพฤติกรรมกรไปใช้สิทธิเลือกตั้ง กรณีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา อำเภอท่าเสา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพข้าราชการจะมีพฤติกรรมกรไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ ทั้งหมด สอดคล้องกับแนวคิดของ Norman H. Nie, G. Bingham Powell and Jr. Kenneth Prewitt (1969 : 361) ที่กล่าวว่า คนที่ฐานะทางสังคมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าชนชั้นอื่น ๆ อาจเป็นผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจจะช่วยเพิ่มการเข้าร่วม โดยทำให้เกิดชนชั้นกลางและสูงมากขึ้น คนพวกนี้มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปเป็นสมาชิกขององค์การใด ๆ สูงกว่าชนชั้นอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้กลุ่มอาชีพจะมีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีอิทธิพลในทางบวก

4. รายได้

Milbrath and Goel (1977 : 120 - 121) ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับระดับรายได้ของบุคคลว่ายิ่งมีรายได้สูงขึ้นเพียงใดบุคคลย่อมมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น โดยทั่วไปผู้ที่มีรายได้สูงมักเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงและประกอบอาชีพที่ทำรายได้ตอบแทน ได้มากจึงมีส่วนทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น

Robert A. Dahl (1961 : 170 - 175) อ้างถึงใน วัชรภรณ์ โพธิ์ศรีดา, 2543 : 21) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า

1. ผู้มีรายได้สูงมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า ผู้มีรายได้ต่ำ
2. ผู้มีสถานะทางสังคมสูง มีส่วนร่วมทางการเมือง มากกว่าผู้มีสถานะทางสังคมต่ำ
3. ผู้มีการศึกษาสูง มีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า ผู้ที่มีการศึกษาต่ำ
4. ผู้ที่ประกอบอาชีพธุรกิจ การค้า และนักบริหาร มีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้มีอาชีพด้านการใช้แรงงาน
5. ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเสื่อมโทรม

5. การเป็นผู้นำ

เกรียงไกร จงเจริญ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ผู้นำกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนศึกษากรณีเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในชุมชน โดยที่ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่ชุมชนให้ความเชื่อใจและมอบความไว้วางใจให้เป็นตัวแทนของชุมชนในการที่จะมีสิทธิ มีเสียงในเรื่องต่าง ๆ และเป็นผู้ที่จูงใจให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อส่วนรวม รวมทั้งได้เป็นผู้มีส่วนในการชักจูงโน้มน้าวให้บุคคลในชุมชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ ตนเองเห็นว่าเหมาะสมอีกด้วยดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการยอมรับในตัวผู้นำและการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะรวมอยู่ที่ผู้นำชุมชนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Lester W. Milbrath (1968 : 125) ที่กล่าวว่าอิทธิพลของกลุ่ม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของคนในสังคม เนื่องจากจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดภายในกลุ่ม ซึ่งได้มีการถ่ายทอดค่านิยมความเชื่อ และทัศนคติที่คล้ายคลึงกันให้แก่สมาชิกภายใน

กลุ่ม ผู้วิจัยจึงกำหนดให้บทบาทของผู้นำชุมชนเป็นตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีอิทธิพลในทางบวก

6. การเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน

จุมพล (2531:17-18) ได้กล่าวว่าการแบ่งสถาบันในกระบวนกล่อมเกลாதองการเมืองโดยสรุปได้ดังนี้ กลุ่มอาชีพ ถือกันว่ามีความสำคัญในการให้การเรียนรู้ ทางสังคมและทางการเมืองให้แก่บุคคล ในกรณีของการให้การเรียนรู้ทางสังคมเมื่อบุคคลได้รับการเตรียมพร้อมที่จะประกอบอาชีพของตนเองจะพบว่า ในแต่ละกลุ่มอาชีพจะมีวิธีการ โดยเฉพาะของตน ซึ่งอาจจะไม่ซ้ำกับกลุ่มอาชีพอื่นในกรณีของการเรียนรู้ ทางการเมือง เช่น กลุ่มชวานา กลุ่มเกษตรกร นอกจากจะช่วยให้สมาชิกใหม่ของกลุ่มได้เรียนรู้ ทางสังคมคือระเบียบวิธี การของกลุ่ม การอยู่ร่วมกันควรให้ความช่วยเหลือกันและกัน ในบางกรณียังได้ช่วยสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ หรือมีทักษะทางการเมืองอีกด้วย เพราะในหลายกรณีการที่กลุ่มดังกล่าวจะได้นำซึ่งความต้องการหรือผลประโยชน์จะต้องมีการเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วง ในกรณีดังกล่าวสมาชิกของกลุ่มบุคคลจะมีการเรียนรู้ วิธีการเคลื่อนไหวชุมนุม วิธี การใช้อำนาจต่อรองกับนายจ้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือแม้กระทั่งกับรัฐบาล ในแง่นี้จะเห็นได้ว่ากลุ่ม (อาชีพ) มีส่วนช่วยให้สมาชิกของกลุ่มได้การเรียนรู้ทางการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของ Lester W. Milbrath (1968 : 125) ที่กล่าวว่า การเป็นสมาชิกองค์กร กลุ่มจะเป็นตัวแปรที่สำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้ที่เป็นสมาชิกองค์กรหรือชุมชนจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์กรใด ๆ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้การเป็นสมาชิกองค์กร เป็นตัวแปรที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีอิทธิพลในทางบวก

Milbrath and Goel (1977 : 22) ได้ว่าบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีความ สนใจทางการเมือง ติดตามข่าวสารทางการเมืองและไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มิได้เป็น สมาชิกกลุ่ม เนื่องจากผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มจะได้รับข่าวสารทางการเมืองจากกลุ่มของตนนอกจากนั้น ยังพบว่า ยิ่งบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ก็ยังมีแนวโน้มว่าบุคคลนั้นจะมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นด้วย

7. การเข้าอบรม/สัมมนา

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2533 : 145) การฝึกอบรม คือ กระบวนการในอันที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความชำนาญในเรื่องหนึ่งเรื่องใด และเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สมพิศ สุขแสน (2552 : 78) รัฐบาลต้องทำหน้าที่ให้การอบรมกล่อมเกล้าทางการเมือง (Political Socialization) หรือการให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชนในเรื่องต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการให้ประชาชนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่อันแท้จริงของสถาบันและบทบาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งจะทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ติดลอคจนมีความศรัทธา ต่อการเมืองในระบอบนี้ และจะหันเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น

8. การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

สมลักษณ์ ไชยเสริฐ (2549 : 142) ได้แบ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการพัฒนาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับและก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย

อรอนงค์ ธรรมกุล (2539: 21) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นไว้ด้วยกัน 3 ประการ ได้แก่ 1) ด้านความผูกพันเป็นเครือญาติ และความผูกพันในชุมชน 2) ด้านการมีภาวะทางเศรษฐกิจ และ 3) ด้านการสนับสนุนจากองค์กรภายในหมู่บ้าน

ศิริพัฒน์ ลากจิตร (2550 : 74) ปัจจัยด้าน อบต. ที่มีผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงาน อบต. ได้แก่ อบต. ดำเนินงานเป็นไปตามระเบียบมีเชิญชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรม มีการจัดทำ ประชาพิจารณ์ มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาจากกรณีวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ มีข้อต่างกันที่สำคัญ คือ กลุ่มประชาชนมี ๒ เสียง ซึ่งเสียงที่ขอรับการดำเนินงานของ อบต. จึงเป็นเหตุให้ตัดสินใจ เข้าไปร่วมทำงานด้วย ส่วนกลุ่มประชาชนที่ไม่พึงพอใจต่อการดำเนินงานของอบต. เห็นว่า อบต.บริหารงานไม่ โปร่งใส ขาดหลักธรรมาภิบาล มี การเมืองท้องถิ่นแทรกแซง ไม่ สนใจแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง และการทำงานยังเป็นระบบราชการแบบเดิม ส่วนข้าราชการการเมืองและข้าราชการส่วนท้องถิ่น ไม่ได้ คำนึงถึงหลักการเหตุผลใช้หลักประชานิยม ดำเนินการไปก่อนแก้ไขปัญหายากหลัง ดังนั้น ความโปร่งใสขององค์กร (อบต.) การปฏิบัติ ตามกฎระเบียบของ อบต. ความรับผิดชอบการกระตือรือร้นที่จะแก้ไขปัญหาย่าง

จริงจัง การดูแลเอาใจใส่ต่อทุกข์ สุขของประชาชนจึงเป็นสาเหตุ สำคัญหรือมีอิทธิพล ทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

9. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทย

ชลธิชา มีแสง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของนักศึกษาศาสนาบัณฑิต พัฒนาบริหารศาสตร์ โดยศึกษาจากนักศึกษาระดับปริญญาโท ภาคพิเศษ จำนวน 313 คน พบว่า

1. นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ โดยติดตามข่าวสารทางโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มีความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยรวมทั้งมีความรู้สึกรับรู้สมรรถนะทางการเมืองอยู่ในระดับสูง

2. นักศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง ซึ่งพิจารณา จากกิจกรรมการมีส่วนร่วม 5 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ด้านการ รับผิดชอบให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ด้านการติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวทาง การเมือง ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และด้านการชุมนุมทางการเมือง โดยนักศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งและด้านการ ติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับการมี ส่วนร่วมในด้านการรับผิดชอบให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ด้านการแสดงความคิดเห็น ทางการเมือง และด้านการชุมนุมทางการเมือง อยู่ในระดับต่ำ

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา คือ เพศ อายุ สาขาวิชาที่จบ อาชีพ และความสนใจในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ส่วนปัจจัยที่ไม่มี อิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา คือ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา ความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย และความรู้สึกรับรู้สมรรถนะทางการเมือง

จิรัชชาติ นาคสวัสดิ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของนักศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยศึกษา จากนักศึกษาที่กำลังศึกษาและลงทะเบียนในปีการศึกษา 2539 จำนวน 120 คน พบว่า

1. ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย พบว่านักศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยมากและนักศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยน้อย

2. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีระดับ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ แยกประเมินองค์ประกอบแต่ละด้าน ปรากฏว่า โดยเฉลี่ยนักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการติดตามสถานการณ์ทางการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล และการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ

3. ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา พบว่าปัจจัยด้านเพศมีความสัมพันธ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา โดยนักศึกษาเพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาเพศหญิง สำหรับปัจจัยด้านอายุ ชั้นปีการศึกษา ภูมิฐานะ การเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมต่างๆ ในมหาวิทยาลัย อาชีพของบิดา - มารดา รายได้ของบิดา - มารดา ความสนใจข่าวสารทางการเมือง และความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา

ชไมพร เหล่าพงศ์เจริญ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการครู ศึกษากรณีโรงเรียนก้นทรวงศ์วิทยา จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งใช้สุ่มตัวอย่างจากข้าราชการครูในโรงเรียนก้นทรวงศ์วิทยา จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 105 คน ในปีการศึกษา 2539 พบว่าข้าราชการครูโรงเรียนก้นทรวงศ์วิทยา จังหวัดศรีสะเกษ มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง หากพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง ข้าราชการครู มีส่วนร่วมในระดับสูง การสนทนาและการสนับสนุนในทางการเมือง การติดตามการหาเสียงของนักการเมืองมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง การติดต่อแสดงความคิดเห็นทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่า เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน การไปใช้สิทธิ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดและการไปใช้สิทธิ ในการเลือกตั้งผู้แทนครู ในคณะกรรมการต่างๆ ที่ต่างกันจะมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันส่วนระดับการศึกษาและการมีความรู้ ความเข้าใจในทางการเมืองที่แตกต่างกันจะมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกัน

5. แนวคิดเกี่ยวกับเทศบาล

5.1 ความเป็นมาของเทศบาล

วันนิสา หนูหอม (2551 : 38) เทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองรูปแบบเทศบาล เป็นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการปกครองเองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งเกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเริ่มจากการจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) โดยมีพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ. 116 ในส่วนของภูมิภาคมีการตราพระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาล ทำลอม ร.ศ. 124 (2448) ขึ้นและพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เรื่องการจัดตั้งเทศบาลปรากฏชัดเจนในรัฐธรรมนูญลักษณะปกครองนคราภิบาล พ.ศ. 2461 กำหนดให้มีการปกครองท้องถิ่น “เทศบาล” ในเมืองจำลอง “คูสีตธานี” บริเวณพระที่นั่งอัมพรสถาน ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเมืองทดลองการปกครองตนเองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประกาศใช้วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2461 (ศูนย์รวมข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2549) มีวิวัฒนาการเรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมีการกระจายอำนาจการปกครองที่สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น โดยมีการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในปี พ.ศ. 2476 มีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 มีการยกสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาลหลายแห่ง ต่อมาได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับเทศบาลหลายครั้ง จนในที่สุดได้มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ยกเลิกพระราชบัญญัติเดิมทั้งหมด ขณะนี้ยังมีผลบังคับใช้ซึ่งมีการแก้ไขครั้งสุดท้าย โดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543

พระปิยวัฒน์ ปิยสีโล (จักร์แต) (2554 : 56) ได้สรุปว่า การจัดตั้งเทศบาลเพื่อให้เทศบาลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่น รูปแบบเทศบาลที่แยกมาจากการปกครอง แยกออกจากระเบียบการบริหารราชการส่วนกลางชาวไทยรู้จักคำว่า เทศบาลมาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 เทศบาลเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการดำเนินการปกครองด้วยตนเอง กรอบการทำงานของเทศบาลมีลักษณะเหมือนกับรูปแบบการทำงานระบบรัฐสภา โดยแบ่งโครงสร้างออกเป็น ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ จากเงื่อนไขการจัดตั้งประเภทของเทศบาล การยกฐานะของเทศบาลจึงขึ้นอยู่กับรายได้ และขนาดของประชากรเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันก็มีการจัดตั้งพื้นที่ของตนเป็นการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ท้องถิ่นนั้นต้องมีความเจริญตามเกณฑ์เท่านั้น ส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้น้อยและมีขนาดประชากรน้อย จึงมักขาดโอกาส

นรนิติ เศรษฐบุตรและคณะ (2545 : 1) เทศบาลถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประวัติความเป็นมายาวนานมากที่สุดในปัจจุบัน (ไม่นับรวมสุขาภิบาล ซึ่งปัจจุบันได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลไปหมดแล้ว) เทศบาลในประเทศไทยถือกำเนิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2476 ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง 1 ปี ภายใต้อำนาจของพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีใน

ขณะนั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งยกฐานะมาจากสุขาภิบาลเดิม มีการอาณาเขตการปกครองชัดเจน การดำเนินงานต่าง ๆ จะต้องไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติเทศบาลกำหนด

5.2 หลักเกณฑ์การจัดตั้งเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดตั้งท้องถิ่นใดขึ้นเป็นเทศบาลไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. จำนวนของประชากรในท้องถิ่นนั้น
2. ความเจริญทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาจากการจัดเก็บรายได้ ตามที่กฎหมายกำหนด และงบประมาณรายจ่ายในการดำเนินกิจการของท้องถิ่น
3. ความสำคัญทางการเมืองของท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงศักยภาพของท้องถิ่น นั้นว่าจะสามารถพัฒนาความเจริญได้รวดเร็วมากน้อยเพียงใด

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น กฎหมายได้กำหนดให้จัดตั้งเทศบาลขึ้นได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. เทศบาลตำบล กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งเทศบาล ตำบลไว้อย่างกว้าง ๆ ดังนี้

1.1 มีรายได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ผ่านมา ตั้งแต่ 12,000,000 บาท ขึ้นไป

1.2 มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป

1.3 ได้รับความเห็นชอบจากรายการในท้องถิ่นนั้น

สำหรับในกรณีที่มีความจำเป็น เช่น การควบคุมการก่อสร้างอาคาร การแก้ปัญหา ชุมชนแออัด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาท้องถิ่นหรือการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในรูปเทศบาล กระทรวงมหาดไทยจะสั่งให้ดำเนินการยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล เฉพาะแห่งได้ หรือกรณีที่จังหวัดเห็นว่าสุขาภิบาลใดมีความเหมาะสม สมควรยกฐานะขึ้นเป็น เทศบาลตำบลได้ก็ให้จังหวัดรายงานไปให้กระทรวง มหาดไทยพิจารณาสั่งให้ดำเนินการยก ฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลได้ โดยให้จังหวัดชี้แจงเหตุผลและความจำเป็น พร้อมทั้งส่ง ข้อมูลความเหมาะสมไปให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาด้วย

2. เทศบาลเมือง มีหลักเกณฑ์การจัดตั้งดังนี้

2.1 ท้องที่ที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกแห่ง ให้ยกฐานะเป็นเทศบาล

เมืองได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์อื่น ๆ ประกอบ

2.2 ส่วนท้องที่ที่มีใช่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาล

เมืองต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

2.2.1 เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป

2.2.2 มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำตามที่กฎหมายกำหนด

ไว้

2.2.3 มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

3. เทศบาลนคร มีหลักเกณฑ์การจัดตั้ง ดังนี้

3.1 เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 50,000 คน ขึ้นไป

3.2 มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำตามที่กฎหมายกำหนดไว้

3.3 มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดตั้งเทศบาลต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติเทศบาลกำหนดซึ่งมีหลายองค์ประกอบ คือ รายได้ จำนวนประชากร และความเห็นชอบของประชาชนในท้องถิ่น

5.3 โครงสร้างของเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 ได้กำหนดโครงสร้างเทศบาลให้

มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. โครงสร้างให้เลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรงจากประชาชนในเขตเทศบาลนครและเทศบาลเมืองภายหลังที่สมาชิกสภาเทศบาลนครหรือเทศบาลเมืองครบตามวาระ หรือมีเหตุต้องยุบสภาไป

2. เทศบาลตำบล ให้มีทางเลือกกว่า เทศบาลแห่งใดจะมีการบริหารในรูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตเทศบาลแต่ละแห่ง

จึงกล่าวได้ว่า เทศบาลใดจะใช้โครงสร้างแบบคณะเทศมนตรีก็จะมีโครงสร้างดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น แต่หากเทศบาลใดใช้โครงสร้างแบบนายกเทศมนตรี นายกเทศมนตรีก็จะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงและคณะผู้บริหารจะประกอบด้วย นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรีที่มาจากการแต่งตั้งของนายกเทศมนตรีตามจำนวน ดังนี้

1. เทศบาลตำบล ให้มีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 2 คน

2. เทศบาลเมือง ให้มีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 3 คน

3. เทศบาลนคร ให้มีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 4 คน

4. และกฎหมายได้ให้อำนาจนายกเทศมนตรีแต่งตั้งที่ปรึกษานายกเทศมนตรี เลขานุการนายกเทศมนตรี เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของนายกเทศมนตรีอีกด้วย จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าโครงสร้างของเทศบาลประกอบด้วยโครงสร้างแบบ คณะเทศมนตรีและโครงสร้างแบบนายกรัฐมนตรี

5.4 อำนาจหน้าที่ของเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติหรือหน้าที่บังคับให้ปฏิบัติ และอำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ นอกจากนั้นมีอำนาจตามที่กฎหมายเฉพาะอื่น ๆ กำหนด ทั้งยังได้กำหนด อำนาจหน้าที่ของเทศบาลในฐานะระดับต่าง ๆ ไว้ เช่น เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และ เทศบาลนคร ไว้แตกต่างกันโดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1,2

1. หน้าที่บังคับหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติสรุปแบ่งหน้าที่ตามฐานะของเทศบาลไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 อำนาจหน้าที่บังคับหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ

เทศบาลตำบล	เทศบาลเมือง	เทศบาลนคร
1. รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน	มีหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลตำบล ตามข้อ 1-7 และมีหน้าที่เพิ่มอีกดังนี้	มีหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลเมือง ตามข้อ 1-12 และมีหน้าที่เพิ่มอีกดังนี้
2. ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ	1. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา	1. ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
3. รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	2. ให้มีโรงฆ่าสัตว์ 3. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษา	2. กิจการอย่างอื่น ซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข
	4. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ	

เทศบาลตำบล	เทศบาลเมือง	เทศบาลนคร
4. ป้องกันและระงับโรคติดต่อ 5. ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง 6. ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม 7. หน้าที่อื่น ๆ ซึ่งมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทยหรือกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล	5. ให้มีและบำรุงสามสาธารณะ 6. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น 7. ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น	

ตารางที่ 2 อำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ

เทศบาลตำบล	เทศบาลเมือง	เทศบาลนคร
1. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา 2. ให้มีโรงฆ่าสัตว์ 3. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม 4. ให้มีสุสานและฌาปนสถาน 5. บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร	1. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม 2. ให้มีสุสานและฌาปนสถาน 3. บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร 4. ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก 5. ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล	มีหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลเมืองตามข้อ 1-12

เทศบาลตำบล	เทศบาลเมือง	เทศบาลนคร
6. ให้มีและบำรุงสถานที่ ทำการพิทักษ์และรักษา คนเจ็บไข้	6. ให้มีการสาธารณสุข 7. จัดทำกิจกรรม ซึ่งจำเป็นเพื่อ การ สาธารณสุข	
7. ให้มีและบำรุงการ ไฟฟ้าและแสงสว่าง โดย วิธีอื่น	8. จัดตั้งและบำรุงโรงเรียน อาชีวศึกษา	
8. ให้มีและบำรุงทาง ระบายน้ำ	9. ให้มีและบำรุงสถานที่ สำหรับการศึกษาและพลศึกษา	
9. เทศพาณิชย์	10. ให้มีและบำรุง สวนสาธารณะสวนสัตว์และ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	
	11. ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาดเรียบร้อย ของท้องถิ่น	
	12. เทศพาณิชย์	

2. อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะอื่นๆ นอกจากอำนาจหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กำหนดไว้แล้วยังมีกฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น

- 2.1 พระราชบัญญัติป้องกันกษัยอันตรายอันเกิดแก่การเล่นมหรสพ พุทธศักราช 2464
- 2.2 พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475
- 2.3 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช 2535
- 2.4 พระราชบัญญัติควบคุมการใช้อุจจาระทำปุ๋ย พุทธศักราช 2490
- 2.5 พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493
- 2.6 พระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2495
- 2.7 พระราชบัญญัติป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2498
- 2.8 พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534

2.9 พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502

2.10 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย
ของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

2.11 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

2.12 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

2.13 พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522

2.14 พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2523

2.15 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าอำนาจหน้าที่ของเทศบาล เป็นอำนาจที่ระบุไว้ใน
พระราชบัญญัติเทศบาล ประกอบด้วย อำนาจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติหรือหน้าที่บังคับให้ปฏิบัติ
และอำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ นอกจากนี้มีอำนาจตามที่กฎหมายเฉพาะอื่น ๆ กำหนดให้
ปฏิบัติ

5.5 การบริหารงานของเทศบาล

การบริหารงาน ประกอบด้วย คณะเทศมนตรี จะทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดนโยบายแนว
ทางการปฏิบัติงานในการพัฒนาท้องถิ่น จึงเห็นได้ว่าหน้าที่สำคัญในการวางแผนดำเนินงาน
ก็คือคณะเทศมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมจัดทำให้เป็นไปตามแผนนั้น จึงเท่ากับว่าคณะ
เทศมนตรีรับผิดชอบในด้านการวาง “นโยบาย” นั้นเอง เมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารงาน
ของรัฐบาลแล้ว คณะเทศมนตรีก็เช่นเดียวกับคณะรัฐมนตรี ซึ่งบริหารราชการดำเนินนโยบาย
ส่วนงานประจำทั้งหมดย่อมอยู่ในความรับผิดชอบของปลัดเทศบาลหรือคล้ายกับปลัด
กระทรวง

สำหรับสภาเทศบาล จะทำหน้าที่การตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งกับค้ำบท
กฎหมาย ซึ่งใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไปในเขตเทศบาล หรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่
ของเทศบาล และตามที่กฎหมายบัญญัติและให้อำนาจไว้ซึ่งจะเห็นได้ว่าในกรณีหลังนี้กฎหมาย
ได้ให้อำนาจแก่สภาเทศบาลมากในการวางแผนนโยบายและการควบคุมการบริหารงานของคณะ
เทศมนตรี การใช้อำนาจที่นับว่าสำคัญที่สุดของสภาเทศบาลในกรณีนี้คือ การพิจารณาตราเทศ
บัญญัติงบประมาณประจำปี นับว่าสภาเทศบาลได้ใช้อำนาจอย่างสูงสุดในการบริหาร และ
ควบคุมคณะเทศมนตรี

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการบริหารงานของเทศบาล ประกอบด้วย คณะเทศมนตรีทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย สภาเทศบาล ทำหน้าที่ตราเทศบัญญัติ การพิจารณาตราเทศบัญญัติต่างๆ โดยไม่ขัดแย้งกับตัวบทกฎหมายซึ่งใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป ในเขตเทศบาล

6. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเทศบาลตำบลัญญา

6.1 ประวัติความเป็นมา

บ้านป่อเป็นชุมชนแรกของเทศบาลตำบลัญญา อำเภออมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับการบอกเล่าจากคนเฒ่าคนแก่ว่าย้ายมาจากบ้านขามเต่า มณฑลโคราช (ปัจจุบันบ้านขามเต่าอยู่เขต อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม) เนื่องจากอยู่ที่บ้านขามเต่ามีความเป็นอยู่ลำบาก และมีศัตรู ซึ่งเป็นความเชื่อของสมัยนั้น จึงได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านยางกลาง (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของวัดป่ายางกลาง ตำบลคงลิ่ง อำเภออมลาลัย) จากนั้นย้ายมาอยู่ที่ดงบ้านแก้มฝั่งกุดน้ำใส ตำบลหลักเมือง อำเภออมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ แต่เกิดปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน จึงอพยพมาตั้งบ้านเรือนใหม่ที่บ้านดงหวาย (ปัจจุบันอยู่ทางทิศใต้ของวัดป่าเมืองอมลาลัย) แล้วย้ายอีกครั้งหนึ่งมาตั้งบ้านเรือนที่ บ้านป่อในปัจจุบัน ซึ่งหมายถึง ป่อเงินป่อทอง ป่อข้าว ป่อเกลือ เมื่อประมาณ 250 ปี ที่ผ่านมา โดยมีหมื่นอุดมปัญญา เป็นผู้ปกครองคนแรก ขึ้นตรงต่อจังหวัดมหาสารคาม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงสัตว์ อาชีพรองคือ การต้มเกลือขาย ปัจจุบันขึ้นตรงกับจังหวัดกาฬสินธุ์ (ข้อมูลจากพ่อใหญ่จารย์ปิ่น กมลเลิศ ปราชญ์ชาวบ้าน)

6.2 ลักษณะที่ตั้งอาณาเขต

เทศบาลตำบลัญญา อำเภออมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เดิมเป็นสุขาภิบาลตำบลัญญา ได้ประกาศยกฐานะตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลัญญา เมื่อ พ.ศ. 2542 สำนักงานเทศบาลตำบลัญญาห่างจากที่ว่าการอำเภออมลาลัย ระยะทาง 7 กิโลเมตร และห่างจากที่ตั้งศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะทาง 20 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด 9 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 5,625 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 3,750 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

1. ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตบ้านเล้า ตำบลหลักเมือง และบ้านโปโล ตำบลอมลาลัย
2. ทิศใต้ ติดต่อกับเขตบ้านสะอาดสมศรี ตำบลัญญา และบ้านส้มโอง ตำบล

ัญญา

3. ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตบ้านสวนโลก ตำบลคงถึง และบ้านลาด ตำบลหลัก

เมือง

4. ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตบ้านสงเปลือย ตำบลัญญา

6.3 สภาพภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ

6.3.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ของชุมชน เทศบาลตำบลัญญาตั้งอยู่ลุ่มน้ำชี สาขาลุ่มน้ำป่าวตอนล่าง ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะพื้นดินเป็นดินร่วนปนทรายประกอบด้วยมีคลองชลประทานตัดผ่าน จึงเหมาะแก่การทำนาและปลูกพืช โดยมีพื้นที่ทำการเกษตร ประมาณ 2,060 ไร่ สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง ประชาชนในเขตชุมชนบ้านบ่อประมาณ 80 % จึงประกอบอาชีพด้านการเกษตร

6.3.2 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของเทศบาลตำบลัญญา

- 1) อุณหภูมิสูงสุด 39.4 องศาเซลเซียส
- 2) อุณหภูมิต่ำสุด 10.2 องศาเซลเซียส
- 3) โดยเฉลี่ยปริมาณน้ำฝน 111.475 มิลลิเมตร/ปี

6.3.3 เส้นทางคมนาคม

การคมนาคม มีทางหลวงตัดผ่านสี่แยกชุมชนบ้านบ่อ คือเส้นทางหลวงหมายเลข 2116 ขอนแก่น - โพนทอง (เส้นทางเศรษฐกิจ WEST-EAST CORRIDOR) และทางหลวงหมายเลข 214 ร้อยเอ็ด - กापสินธุ์ ในเขตชุมชนมีถนนคอนกรีตเชื่อมต่อกันทุกชุมชน

6.4 สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

โครงสร้างโดยทั่วไปทางเศรษฐกิจ เป็นการประกอบอาชีพทางการเกษตร รายได้มาจากการผลิตข้าวจากการทำนาตามฤดูกาลและการรวมกลุ่มของเกษตรกรหลังฤดูการเก็บเกี่ยวในการประกอบอาชีพเสริม

6.5 สภาพสังคม

สภาพทางสังคม โดยทั่วไปเป็นสังคมแบบเกษตรกรประชาชนอยู่กันเป็นชุมชนแบบพึ่งพาอาศัยกัน จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 1,279 หลังคาเรือน ในเขตเทศบาลแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 1 ตำบล คือ ตำบลัญญาประกอบด้วย 4 ชุมชน 8 หมู่บ้าน คือ

- 6.5.1 บ้านแก หมู่ที่ 1, 12
 6.5.2 บ้านหนองตุ หมู่ที่ 3, 14
 6.5.3 บ้านโนนมะค้ำ หมู่ที่ 4
 6.5.4 บ้านป่อ หมู่ที่ 2, 9, 13

จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมดในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ 1,279 หลังคาเรือน จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลัญญา มีจำนวนประชากร (ที่มา : สำนักทะเบียน อำเภอ กมลาไสย ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2555)

1. ประชากรทั้งหมด 6,312 คน
2. ประชากรชาย 3,096 คน
3. ประชากรหญิง 3,216 คน

ตารางที่ 3 จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลัญญา จำแนกตามชุมชน ชายและหญิง

ลำดับที่	ชื่อชุมชน	จำนวนประชากร(คน)		จำนวนประชากรทั้งหมด (คน)
		ชาย	หญิง	
1	บ้านแก หมู่ที่ 1	445	459	904
2	บ้านป่อ หมู่ที่ 2	452	457	909
3	บ้านหนองตุ หมู่ที่ 3	293	327	620
4	บ้านโนนมะค้ำ หมู่ที่ 4	183	190	373
5	บ้านป่อ หมู่ที่ 9	497	488	985
6	บ้านแก หมู่ที่ 12	553	577	1,130
7	บ้านป่อ หมู่ที่ 13	335	359	694
8	บ้านหนองตุ หมู่ที่ 14	338	359	697
รวม		3,096	3,216	6,312

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฐิติญาธร ผ่องพันธ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในเขตบางเขน โดยศึกษาจากสตรีที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในเขตบางเขน จำนวน 398 คน พบว่าสตรี ที่มีสิทธิ ออกเสียงเลือกตั้งในเขตบางเขนมีส่วนร่วม

ทางการเมืองในระดับต่ำทั้งในด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง การร่วมกิจกรรมของชุมชน การชักจูงโน้มน้าวเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้นำทางการเมือง การเข้าร่วมประท้วงและด้านการเป็นผู้สื่อข่าวสารทางการเมือง โดยสตรีที่มีรายได้สถานภาพสมรส และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมที่แตกต่างกัน จะส่งผลให้สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ส่วนประเด็น อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลให้สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

วัชรภรณ์ โพธิ์ศรีดา (2543 : 125) ศึกษาระดับและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการครูสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่าข้าราชการมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลางปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งและความสนใจข่าวสารทางการเมือง ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ อายุ เพศ อายุราชการ วิชาที่สอน สถานภาพสมรส การมีส่วนร่วมในกิจกรรมองค์กรที่เป็นคณะกรรมการครูสภาและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ครู

ชลธิชา มีแสง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยศึกษาจากนักศึกษาระดับปริญญาโท ภาคพิเศษ จำนวน 313 คน พบว่า

1. นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ โดยติดตามข่าวสารทางโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มีความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยรวมทั้งมีความรู้ศึกษีสถิติสมรรถนะทางการเมืองอยู่ในระดับสูง
2. นักศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง ซึ่งพิจารณาจากกิจกรรมการมีส่วนร่วม 5 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ด้านการรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ด้านการติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมือง ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และด้านการชุมนุมทางการเมือง โดยนักศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งและด้านการติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับการมีส่วนร่วมในด้านการรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และด้านการชุมนุมทางการเมือง อยู่ในระดับต่ำ

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา คือ เพศ อายุ สาขาวิชาที่จบ อาชีพ และความสนใจในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ส่วนปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา คือ สถานภาพสมรส ภูมิฐานะ ความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย และความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง

สินธุ์ มุ่งดี (2545 : ง-จ) ศึกษาเรื่อง สตรีกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสตรีในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งการศึกษา รายได้ อาชีพ ประสบการณ์ การเป็นผู้นำการเป็นสมาชิกกลุ่มและการฝึกอบรม เป็นปัจจัยสนับสนุนสตรีในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น

สมบัติ คุณเจริญ (2547 : 90) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีจังหวัดละโว้และจังหวัดละโว้ เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดละโว้และจังหวัดละโว้ในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดละโว้และจังหวัดละโว้ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดละโว้และจังหวัดละโว้มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดละโว้และจังหวัดละโว้ว่าจะต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น สำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการบริหาร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านสังคม สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดละโว้และจังหวัดละโว้มีส่วนร่วมในทุกด้านในระดับปานกลาง

สมยศ หงูทอง (2550 : 124) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลเขาโร อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ระดับบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ระดับการศึกษาของสตรี ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ อายุ สถานภาพ อาชีพ และรายได้

ปนัดดา โตคำนุช (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนยอมรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในระดับสูง และบทบาทการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิก อบต. สตรี กับ สมาชิก อบต.ชาย ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรมีกดไคสำคัญในการสร้างการตระหนักรับรู้ของสังคมให้เห็นว่า สตรีเป็นพลังสำคัญ พลังหนึ่งของสังคมที่จะช่วยกันพัฒนาประเทศร่วมกับผู้ชาย เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี จะเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของการปกครองท้องถิ่นตาม เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

นักฎีกา สตรีจันทร์โท (2552: 100-101) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาภู อำเภอขามเฒ่าสุราษฎร์ธานี จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาภู อำเภอขามเฒ่าสุราษฎร์ธานี จังหวัดมหาสารคาม มีส่วน ร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายชื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยสรุปว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ คือ การมีส่วนร่วมในการไปใช้ สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล การมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิก สภากองการบริหารส่วนตำบล และมีส่วนร่วมอยู่ในระดับรองลงมา 10 ข้อ คือ มีส่วนร่วมโดย สนใจที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วม โดยการ ติดตามข่าวสาร การประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง มีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ประชาชนใน หมู่บ้านของท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีส่วนร่วมในการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการไปใช้ สิทธิเลือกตั้ง มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงของประชาชนในหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งในหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การเลือกตั้งในหมู่บ้าน

คำเกิง ลักษณะโยธิน (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาล นครลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า ด้านการ แสดงความคิดเห็นทางการเมือง อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการไปใช้สิทธิ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งรับชาติและรับท้องถิ่น ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และ ด้านการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 3 ด้าน และด้านที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเข้าร่วมชุมนุมประท้วงทางการเมือง อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด ตามลำดับ

สรายุทธ ทศช่วย (2553 : บทคัดย่อ) ในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสิม อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม พบว่า

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสิม อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง รองลงมา ได้แก่ ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการร่วมรณรงค์หาเสียง

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสิม อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมู่บ้านขนาดเล็กและหมู่บ้านขนาดกลาง

3. ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสิม อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

3.1 ด้านการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดสรรงบประมาณสำหรับประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไปเลือกตั้งสำหรับให้ความรู้ อธิบายขั้นตอนการเลือกตั้งให้เข้าใจและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง และสำหรับเวทีให้ผู้สมัครปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ควรมีการจัดลำดับร้อยละของหมู่บ้านที่มีผู้ออกไปใช้สิทธิเพื่อยกย่องให้เป็นตัวอย่าง สำหรับหมู่บ้านที่มีผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งมากๆ และมีมาตรการลงโทษผู้ไม่มาใช้สิทธิอย่างจริงจัง ส่วนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งควรไปใช้สิทธิทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง และชักชวนคนอื่นให้ออกไปเลือกตั้งด้วยกันเพื่อให้คนอื่นเห็นเป็นตัวอย่างและควรไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่หวังเงินสนับสนุนจากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง

3.2 ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการจัดสถานที่ให้สะดวก ติดป้ายประกาศ ป้ายประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งควรหาเสียงด้วยวิธีการติดป้ายประกาศและผู้สมัครเองควรหาเสียงในเชิงสร้างสรรค์

3.3 ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ผู้สมัครรับเลือกตั้งควรรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ส่วนผู้นำควรวางตัวเป็นกลางและปฏิบัติตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกบ้าน

3.4 ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งควรดูข่าวอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุอยู่เป็นประจำ

จากการศึกษาเอกสารและงานที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า สตรีเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องสิทธิของสตรีให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมชายตามข้อบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ แต่สภาพความเป็นจริงแล้วการมีส่วนร่วมทางการเมือง

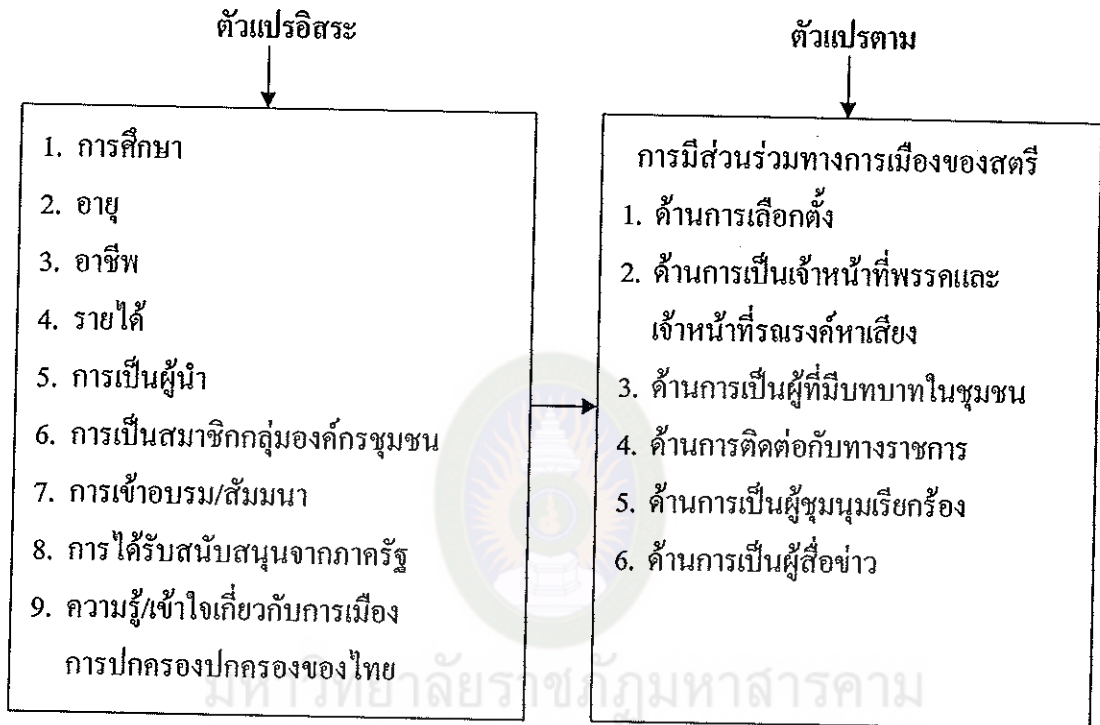
เมืองของสตรีเปลี่ยนแปลงไปน้อยและช้ามากถึงแม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยจะมีนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้หญิงแล้วก็ตาม สาเหตุนี้นี้อาจเกิดจากค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของสังคมไทย ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาหามาตรการและกลยุทธ์เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความคิด ความเชื่อของคนในสังคมไทย เพื่อให้ผู้หญิงและผู้ชายสามารถทำงานควบคู่กันไปทั้งระบบ เพื่อเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคม การเมือง การปกครองในระดับต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องปลูกฝังค่านิยมตั้งแต่ระดับ รากหญ้า หรือหน่วยงานเล็กๆ เสียก่อน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขต เทศบาลตำบลัญญา อำเภออมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ อาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยันสมมติฐานหรือยืนยันผลการวิจัยขั้นต้นที่ไม่เปลี่ยนแปลง แม้เวลาจะผ่านไป หรือผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีที่มีต่อการเลือกตั้งในเทศบาล จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

10. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดของเลสเตอร์ คับบริว มิลล์บราท (Lester W. Milbrath, 1965 : 9-14) มาเป็นกรอบของการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย